

Elmar Əlham qızı Tağıyeva¹⁵
AŞIQ SƏNƏTİ KONTEKSTİNDƏ AŞIQ ƏLƏSGƏR QOLU

2021-ci ildə Azərbaycan aşıq sənətinin görkəmli nümayəndəsi, qüdrətli söz ustası Aşıq Ələsgərin anadan olmasının 200 illiyi ilə bağlı yubileyin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamında deyilir.

"Aşıq Ələsgər çoxəsrlilik keçmişə malik aşıq sənəti ənənələrinə ən yüksək bədii-estetik meyarlarla yeni məzmun qazandırmış, xalq ruhuyla həmahəng əsərləri ilə Azərbaycanın mədəni sərvətlər xəzinəsinə misilsiz töhfələr bəxş etmişdir. Sənətkarın doğma təbiəti məhəbbət və vətənpərvərlik hisslərini vəhdətdə aşılayan ana dilimizin sağlığını mənə potensialını və hədudsuz ifadə imkanlarını özündə cəmləşdirən dərin koloritli yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq səhifələrindəndir. Azərbaycan aşıq sənətinin ümumbəşəri dəyərlər sırasında qorunan dünya qeyri-maddi mədəni irs nümunələri siyahısına salınması həm də Aşıq Ələsgər sənətinə ehtiramın təzahürüdür".

Doğrudan da, Dədə Ələsgər Azərbaycan aşıq sənətinin zirvəsində dayanan el sənətkarı olub, aşıq şeirinin inkişafında, onun mürəkkəb formalarının yaranmasında böyük xidmətləri olan usta aşıqdır.

Aşıq Ələsgər bütün varlığı ilə Allaha onun sevgisinə, Rəsulunu bağlı bir insan olub. Əgər desək ki, Aşıq Ələsgər yaradıcılığı bəhərlı bir ağacdır, heç də yanlışdır.

Nəsillər zaman-zaman onu ziyarət edəcək, bu möcüzəli dünyadan şəhrlər misralar fikirlər dəyərlər.

Böli! Aşıq Ələsgər dünyası bitib-tükənməyəcək.

Şeir dolu şeirlərlə insan qəlbinə fəth edən, insanda ruh yüksəkliyi yaradan Ələsgər möcüzəsi həm də sadəliyin göstəricisidir. Belə sənətkarlara eldə "Haqq aşığı" deyirlər.

Ələsgər aşıq poeziyasının sonuncu nəhəngidir. Onun dilinin şirinliyi, doğmalığı – müdrikliyi, səmimiyyətin zirvəsidir.

O, həyat aşığı, saflıq və səmimiyyət ustadıdır. Demək olar ki, o, aşıq şeirinin bütün formalarına müraciət etmiş, qoşma, gəraylı, təcnis, qüflənd, dodaqdəyməzlər yaratmışdır.

Aşıq Ələsgərin böyüklüyü onda idi ki, heç kəsi təkrar etməmiş, hamının söylədiyi adı sözlərdən hamını heyrləndirəcək bir poeziya yaratmışdır.

Aşıq sənəti X-XII əsrlərdə formalaşmağa başlamışdır. Aşıq sənəti kiçik bir tamaşadır, burada musiqi saz və müəllif-aşıq vəhdət təşkil edir. Aşıq şeir yazır, musiqi bəsləyir, həm də oxuyaraq sazda çalır rəqs edir.

Azərbaycanın peşəkar aşıqları 2 qismə bölünür: İfaçı aşıqlar və şair aşıqlar.

İfaçı aşıqlar poetik yaradıcılıqla məşğul olurlar. Şair aşıqlar isə dastançı fəaliyyəti ilə yanaşı fərdi poetik yaradıcılıqla da məşğul olurlar. Azərbaycan ədəbiyyatına güclü təsir göstərmiş aşıqlardan biri də Aşıq Ələsgərdir.

Aşıq Ələsgərin nəvəsi İslam Ələsgərov 1999-cu ildə "Sazlı-sözlü Göyçə" adlı kitab nəşr etdirmişdi. 34 aşıq və el şairinin həyatı və əsərlərindən nümunələr vermişdir. Buradan məlum olur ki, Göyçə aşıq mühitinə aşıq Ələsgərin böyük təsiri olmuşdu.

Aşıq Ələsgər Azərbaycanın böyük şəxsiyyətlərindən biridir. Belə nadir şəxsiyyətlər az-az doğulur. Aşıq kimi onun misli-bərabəri yox idi. Həmçinin də o, əvəzsiz ifaçı olub.

Bir şəxsiyyət olaraq Aşıq Ələsgərdə elə keyfiyyətlər olub ki, bunu ancaq övlialarda görmək mümkündür idi. İslam Ələsgərov öz xatirələrində bildirdi ki, Aşıq Ələsgər üz-üzə söhbət etdiyi adamın ürəyindən keçənləri bilirdi.

Hətta danışır ki, o, yaşadığı ərazidən kənarda baş verəcək hadisələri əvvəlcədən duyurmuş. Şeirlərini bədahətən deyərmiş. Onun alqışı da, qarışığı da təsirsiz bitirməmiş. Güclü hafizəyə malik imiş.

Bir dəfə eşitdiyi şeiri ömürlük yadda saxlamış. Aşıq Ələsgər oxumağı yazıb, oxumağı bacarmırmış. Getdiyi yerlərdə kitab oxutdurur. Onlara diqqətlə qulaq asarmış.

O, hədsiz geniş yaradıcılığa malik bir şəxsiyyət olub, aşıq şeirinin bütün şəkillərində nümunələr yaratmışdır.

Aşıq Ələsgər şeirlərinin yazıya alınması keçən əsrin 30-cu illərindən başlayır. İlk dəfə şeirlərini həyatdan çox cavan getmiş mərhum folklorçu Hümənət Əlizadə yazıya alıb.

Aşıq Ələsgər 1821-ci ildə Göyçə mahalının Ağkilsə kəndində anadan olmuşdur. Onun atası Aliməmməd kişi Ağkilsə kəndinin hörmətli şəxslərindən sayılır.

Ələsgər xüsusi təhsil almasa da el məclislərində hədislərə, nağıllara, dastanlara böyük maraq göstərmiş, eşitdiklərini güclü hafizəsində həfz edib saxlamışdır.

Oğlunun istedadını görən atası onu aşıq sənətinin sirlərini öyrənmək üçün Aşıq Alının yanında şəyirdliyə qoymuşdur. Aşıq Alından aldığı ustad dərsləri onun sənətkar kimi püxtələşməsindən böyük rol oynamışdır. Çox keçməmiş apardığı məclislərin sorğu hər tərəfə yayılmışdır. Aşıq Ələsgərin səsi, nəfəsi, mənəvi-əxlaqi zənginliyi kimi zahirən görkəmi də aşıq sənəti üçün biçilmişdi.

Aliməmməd kişinin ailəsi böyük idi: dörd oğlu, 2 qızı vardı. Uşaqlarını saxlamaq üçün o, Cavanşir mahalının meşələrindən quru ağac, odun daşıyır. Göyçə mahalının kəndlərində satır, ailəsini çətinliklə dolandırır.

Uşaqları böyüdükcə ailənin qayğıları da çoxalır. Buna görə də böyük övladı Ələsgəri 14 yaşında Kərbəlayı Qurban adlı bir varlıya nökrə verir. Ələsgər 2 il bu ailədə nökrərlik edir. Kərbəlayı Qurbanın qızı Səhnəbanu ilə Aşıq

Ələsgər arasında səmimi münasibət yaranmış, onlar bir-birini sevmişlər. Ancaq Kərbəlayı Qurbanın qardaşı "pullu Mahərrəm" bundan xəbər tutan kimi Ələsgəri qovdurur, qızı oğluna alır.

Aşığı görənlərin dediyinə görə, o, zəhmət sevir, ömrünün axırına qədər əlini işdən çəkməyən bir adam imiş. Lap gənc yaşlarında da əkin əkər, yer şumlayar taxıl və ot biçinən gedər, xırtan işləri görmüş.

1918-1919-cu illərdə daşnakların türklərə qarşı törətdikləri qırğın nəticəsində Göyçə mahalının var-yoxu talanmış, əhali öz dədə-baba yurdundan didərgin düşmüşdü.

İki ilə qədər Yanşaqda yaşayan aşıq – şair sonra Tərtərə köçmüş, bir neçə ay da orada qalmışdır. Nəhayət 1921-ci ildə o, Ağkilsəyə qayıtmışdı. Aşıq Ələsgər yaradıcılığının əsas qolunu məhəbbət lirikası təşkil edir. Bu lirikada insanın daxili aləmi, sevgi duyğuları həyəcan və iztirabın təsviri edilir. Aşığın lirik qəhrəmanı sevgilisindən ayrı düşüb, vüsəl həsrəti ilə yanan bir gəncdir. O, həyatının mənasını sevgilisinə qovuşmaqda görür. Lakin arzusuna çatıb bilmir. Ona görə də günləri ah-vayla, qəm-kədərlə keçir, həmdəmi "hicran qəmi, işi-dərd alıb qəm satmaq olur:

Ala gözlüm, səndən ayrıl düşəli

Hicranın qəmiylə kefi eyləmişəm

Ah-vayınan günüm keçib dünyada,

Dərd alıb, qəm satıb, nəf eyləmişəm.

istifadə etdiyi "Hicranın qəmiylə kefi etmək", "Qəm alıb dərd satmaq" kimi təzadlı bədii ifadələr ayrılığın, onun insan qəlbində yaratdığı qəmin, kədərin təsir gücünü yüksək poetik bir zirvəyə qaldırır.

Aşıqla Məşuqun bir-birindən ayrı düşüb, dərd-qəm çəkməsinə, nakam qalmasına etiraz edən sənətkar bütün sevdənlərni xoşbəxt yaşamasını arzulayır.

Düzdür, onun yazıb-oxumaq savadı olmamışdır, lakin güclü hafizəsi və yeni şeylər öyrənmək marağı ona zəngin bilik əldə etməyə imkan yaratmışdır.

O, dövrünün ziyalıları və din xadimləri ilə söhbətlər aparar, savadlı adamlara kitablar, xüsusilə Qurani-Kərimi oxutdurub, saatlarla onları dinləyərmiş. Aşıq Ələsgərin şeirlərində rast gəldiyimiz "Ürəyim bir Kərəmə, bir Şeyx-Sonana yarıdır", "Qəlbədən yas tuturam Məcnunə, Fərhad bu gün" kimi misralar, Firdovsi, Nizami, Nəsimi kimi şairlərin adlarının çəkilməsi, "Onlar da yazdığı, aya, mündədi" söyləməsi buna bir sübutdur.

Aşığın qoşmalarının çoxu el gözəllərinin tərifinə həsr edilmişdir. Gözəllərə adlanan bu cür şeirlərdə o, çiçək kimi saf, təmiz Azərbaycan qızlarının şüxluğu və incəliyi, lətafət və məlahət haqqında söhbət açır. Bu şeirlərdə gözəli o qədər canlı, dolğun təsvir edir ki, insan bir anlığı onu haradasa gördüyünü düşünür. Sanki sözlə rəsm çəkir Ələsgər.

Qabaq – ayna – çəkilibdi varığa

Dodaq qoymaq, gül yapıbıb yanağa,

Dolanur gözəli canlar almağa,

Şölə salır xanlıq fanan kimi.

Ələsgər yaradıcılığında yüksək məhəbbətlə təriflənən ən yaxşı sifət mərdlikdir.

Aşığa görə bu sifət daxili gözəlliyin, insanlığın əsas göstəricisidir. Namus, qeyrət, xeyirxahlıq, düzlük, səxavətli olmaq mərdlikdir əlamətidir. Namərdə isə bu keyfiyyətlər yoxdur.

Bu dünyam mən təcrübə eylədim,

Namərd körpü salsa, onda ad olmaz.

Bir mərdin ağı yeson şirindi,

Yüz namərdən şəkər yeson dad olmaz.

Aşıq Ələsgər ədəbiyyatımızda yeganə poeziya dühasıdır ki, Azərbaycan klassik və aşıq yaradıcılığının bütün formalarında şeir nümunələri qoyub getmişdir. Ustaların içində ona xüsusi şöhrət gətirən dodaqdəyməz təcnisleridir.

Belə təcnislər tələffüz zamanı dodaqların bir-birinə toxunmaması əsas şərtidir.

Qışda dağlar ağ geyinər, yaz-qara,

Sağ dəstənlə ağ kağıza yaz qara.

Əsər yellər, qane eləyər yaz qara

Daşar çaylar, gələr daşlar çata-çat.

Aşıq Ələsgərin yaradıcılığında təbiət gözəlliklərinin təsviri də mühüm yer tutur.

Aşıq dağ, dənə, gül, çiçək və s. Predmetləri insanla vəhdətdə poetikləşdirir. Bu vəhdət təbiətdəki gözəlliyi bütün cəzibədarlığı ilə görməyə, duymağa imkan verir:

Axşam-sabah, çəsmə, sənin başına?!

Bilirəmmi, necə canlar dolanır?!

Büllür buxaq, lələ yanaq, ay qabaq,

Şahmar zülfü porşanlar dolanır.

Ustad sənətkarın yaradıcılığında mövcud cəmiyyəti tənqid edən, zulmü və istismarı pisləyən şeirlərə də təsadüf olunur.

Aşığın ən güclü ictimai şeirlərindən biri "Çıxıbdı" rədifli qoşmasıdır. Bu şeirdə sənətkarın öz zamanasından gördüyü sosial ədalətsizliklər əks olunmuşdur.

Aşıq Ələsgərin ictimai - əxlaqi məzmunlu şeirlərindən biri "Görmədim" rədifli qoşmasıdır. Şeirin lirik qəhrəmanının qəti qənaətinə görə vəfasız, etibarsız adamlarda doğruluq və düzlük görmək mümkün deyil.

Namərd kəslərdə namus, qeyrət axtarmaq əbəsdir. Söyüd ağacından salınan bağa çəkilən zəhmət hədəf olduğu kimi, namərdlə dostluq etmək əhəmiyyətsizdir.

¹⁵ Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, b.ım. Bakı Dövlət Universiteti bduehmarca@gmail.com

Xalq şairi Səməd Vurğun çıxışlarının birində belə demişdir: "Hansı mövzuya əl atıram, hansı daşı qaldırıram, altında Dədə Ələsgərdən bir nişanə görürəm".

Aşıq Ələsgər yaradıcılığının bənərsizliyi söz dünyamızı beləcə bəzəmiş, xalqın ruhuna, yaddaşına köçmüşdür. Bəli, Aşıq Ələsgərin şeirləri olduqca oynaq, axıcı və ahangdardır. Mısırlar musiqilidir. Bütün bu keyfiyyətlər Aşıq Ələsgərin poeziyasını Azərbaycan ədəbiyyatının inciləri sırasına daxil etmişdir. Aşıq Ələsgər irsi silinməz tarixi yaddaş rəmzi kimi yaşamaqdadır və daim yaşayacaq.

Aşıq Ələsgər bütün varlığı ilə Allaha onun sevgisinə, Rəsulunu bağlı bir insan olub.

Aşıq Ələsgər bütün varlığı ilə Allah sevgisinə, Onun və seçdiyi Peyğəmbərlərin (ə), din böyüklərimizin itaətinə bağlıdır. Haqq aşıqı Ələsgər bu yolda nə dünyanın ona dar olmağından, nə "borarı, qar"dan, nə "acı və şirin"dən, nə də "zəhri-hələhil"dən (ən təsirli zəhər) çəkinmir, əksinə, bu əzab-əziyyətlərə dözməyi əsl aşıqın vəzifəsi və iftixar mənbəyi bilir.

Həm klassik ədəbiyyatımız, həm də aşıq poeziyamız bu motivlərin bədii tərənnümü ilə zəngindir.
Ya Rəb, bəlayi-eşq ilə qıl əşinə məni!
Bir dəm bəlayi-eşqdən etmə cüda məni!

Az eyləmə inayətini əhli-dərddən,
Yəni ki, çox bələlərə qıl mübtəla məni! (Füzuli M., 1993: 52).

Çərxi-dün eşq əhlinin kəminə dövrən eyləməz,
Ta ki, üşşaqı cəfadən xakə yeksan eyləməz.

Görsə nadanda əgər bir dərd, eylər yüz dəva,
Arifin yüz dərdi olsa bircə dərman eyləməz.

Mərdümü – dana iləndir kineyi-çərxi-dəni,
Yoxsa bu dövrəni dönmüş qəsdı-nadan eyləməz (Şirvani S.Ə., 1967: 133).

Dəryayi-möhndə qərq oldu gənim,
Ya Rəb, bu sevdanı qanan varmuola?

Saraldı gül rəngim, yoxdur həmdənim,
Aşnadan adımlı anan varmuola?

Tifil ikən mən də düşdüm sevdaya,
Xəstə Qasım sığınmışdır Mövlaya.

Bu fanidən yetişimni üqbaya,
Ya Rəb, mən tək bəxti dönan varmuola (Xəstə Qasım, 2010: 41).

Haqiqi bir Allah aşıqı və yetkin bir şəxsiyyət kimi aşıq Ələsgər eşqin, əxlaqın, mənaəvi paklığın doğru-düzgün etiqaddan ayrı olmadığına inanır. Bunu bütün varlığı ilə, dərin qəlb çırpıntıları ilə dilə gətirir. Bunun üçün şair "hesab", "mizan", "sirat", "suat", "qəbir əzabi" kimi dini-əqidəvi anlayışlardan bədii ustalıqla istifadə edir. Sənətkarın məqsədi insanlarda ilahi aləm, qiyamət və axirət inancları ilə bağlı heyvani qorxu hissi yaratmaq deyil, əksinə, onları sevgi, ədəb-ərkan, hörmət və marifət kimi sarsılmaz və həmişəyaşar bəşəri duyğulara yönəltmək, Allah, cəmiyyət və öz vicdanları qarşısında sonsuz məsuliyyət duymağa hazırlamaqdır. Haqq aşıqı Ələsgərin bu ülvî niyyəti, bu narahat qəlb çırpıntıları müqəddəs kitabı-mızın qayəsi ilə nə qədər də üst-üstə düşür: "İnsanların haqq-hesab vaxtı(qiyamət günü) yaxınlaşır. Onlar isə hələ də qəflət içindədirlər və (qiyamətə inanmaqdan) üz döndərirlər. (Qiyamət insanlar üçün nə qədər uzaq isə, Allah dərgahında bir o qədər yaxındır. Fəni dünyaya, şən-şöhrətə meyl, varlanmaq həvəsi insanların başını elə qatmışdır ki, qiyamət günü barəsində əsla fikirləşmirlər).

Bu ayələrdən doğan ədəbi-bədii duyğu və düşüncələrə həm aşıqın öz yaradıcılığında, həm də başqa şairlərimizin şeirlərində rast gəlmək olur:

Xalığından utan, mənəqədən utanma!
Şəcərətil-mövti heç səhl sanma.

Miadaqailol, qafildolanma,
Haqq-mizan, sirat, qəbirəzabı (Aşıq Ələsgər, 1988: 12).

Sirat-suat qabaqdadır, nə damaqdır dünyada?!
Kəlmeyi-şəhadət lazımdı ölə vaxtı dünyada.

Tutorucun, qılınmazın, şükreylə Allaha,
Qul olma dünya malına, qala daqır dünyada (Aşıq Ələsgər, 1988: 108).

Dünyada binacahi-cəlal eyləmək olmaz,
Qəmxana olan mülkidə hələyləmək olmaz.

Bidar olusan qəbrdə qəflət yuxusundan,
Onnan sora dünyanı xəyal eyləmək olmaz.

Seyyid, hələmi-həşrdə Xali qəməl istər,
Məhşərdə durub cəngi-cidal eyləmək olmaz (Şirvani S.Ə., 1967: 47).

Vaxt olar Əzra yılarlar canını,
Can çıxar cəsəddən sinayəsin, sin.

Vədə başa gələr, ömür qurtarar,
Düşərsən nəfəsdən sinayəsin, sin.

Odəmdə millətin olmaz nəfəsi,
Səs gələr: "Kim mənə eylərdi bəhsi",

Bütün kainatın mənəm yiyəsi,
Rəbbin bil, mənəm sinayəsin, sin (Aşıq Ələsgər, 1988: 54).

Ümid, inam və əzmkarlıq motivləri möhür bənddə davam edərək məntiqi sonluğa çatır:

Ələsgər, axtarma qüdrətin sirrin,
Zülmətə işıq var, acıya – şirin
Zikreylə dilində mərdlərin pirin,
Qorxma, dar günündə yar olacağı (Aşıq Ələsgər, 1988: 52).

"Ələsgər, axtarma qüdrətin sirrin" – deyərkən aşıq hərşeyin başverməkdə olan bütün hadisələrin Uca Yaradanımızın hikməti daxilində meydana çıxdığına işarə edir. Bu təfəkkür öz-özlüyündə insana, xüsusən də ilahi eşq və müqəddəsəşlaq duyğuları ilə çırpınan haqq aşıqının qəlbə sonsuz bir təsəlli, təskinlik, ümid və inam bəxş edir.

Zülmətə işıq var, acıya şirin – mısırsı bu təskinlik və inamın, gələcəyənikbinə sarsılmaz aşıq baxışının aydın təzahürüdür. Bu poetik duyğu və düşüncələr Qurani-Kərimin həyata, zamana və insan təleyinə ictimai-fəlsəfi baxışları ilə tam bir vəhdət təşkil edir: "Şübhəsiz ki, hər çətinlikdən sonra bir asanlıq gələr!" ("Asan-lıq yalnız çətinliklə nəsil olar!"); həqiqətən, hər çətinlikdən sonra bir asanlıq gələr! (buna görə də çətinliklərə səbrlə dözmək lazımdır!) ("İnşiram" ayə 5-6).

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Aşıq Ələsgər (1988) "Seçilmiş əsərləri". Şeirlər. Bakı: Yazıçı, 396 səh.
2. Şirvani S.Ə. (1967) "Seçilmiş əsərləri".
3. Xəstə Qasım (2010). "Bakı Folklor İnstitutu. 220 səh.
4. Qurani – Kərimin Azərbaycan dilinə tərcümə və izahı (2017). Bakı: 510 səh.
5. Füzuli M. (984) "Seçilmiş əsərləri". Bakı: Yazıçı, 240 səh.

Açar sözlər: aşıq, poeziya, dünya, möcüzə, saz

Key words: ashug, poetry, world, wonder, saz

Ключевые слова: ашуг, поэзия, мир, чудо, ساز

Творчество Ашугов в контексте ашугского искусства

Резюме

Ашуг Алескер был создателем, ярким руководителем Гейчинской ашугской школы XIX и XX веков в Азербайджане.

Благодаря своему яркому таланту, страстным, бескомпромиссным произведениям он сумел подняться на вершину азербайджанской ашугской поэзии, созданную его знаменитыми предшественниками. Также, он воспитал многие поколения ашугов, которые, составили гордость азербайджанского ашугского искусства.

Ашуг Алескер писал стихи, создавал на них ашугские напевы и сам же виртуозно исполнял их на сазе. Несмотря на то что темы поэзии ашуга были разнообразны, со временем социальные мотивы усиливались в творчестве ашуга.

Ашуг Алескер обладал незаурядной памятью, был хорошо знаком с творениями таких выдающихся классиков Востока, как Фирдоуси, Низами, Саади, Хафиз, Насими, Физули, Набати. Алескер наизусть знал почти всю классическую ашугскую поэзию и любовно-героические сказания, и сам сложил несколько дастанов – сказаний: «Алескер и Сахнабану», «Путешествие Ашуга Алескера в Нахчыван», «Путешествие Ашуга Алескера в Турцию», и др.

Ashug creativity in the context of ashug art

Summary

Ashug Alaskar was the founder, the outstanding leader of the Goychin ashug school in Azerbaijan during the 19th and 20th centuries. Thanks to his bright talent and passionate, uncompromising works, he rose to the top of Azerbaijani ashug poetry, created by his famous predecessors. Also, he brought up many generations of ashugs, who were the pride of the Azerbaijani ashug art.

Ashug Alaskar wrote poems, created ashug tunes on them, and himself masterly performed them on saz. Despite the fact that the themes of the ashug's poetry were diverse, over time, social motives intensified in the ashug's work.

Ashug Alaskar had an excellent memory and was well acquainted with such outstanding classics of the East as Ferdowsi, Nizami, Saadi, Hafiz, Nasimi, Fizuli Nabati.

Alasgar knew by heart almost all the classical ashug poetry and love-heroic legends, and he composed several dastans - legends: "Alaskar and Sakhnabanu", "Travel of Ashug Alasgar to Nakhchivan", "Travel of Ashug Alasgar to Turkey", etc.

RƏYÇİ: dos. S.Abbasova